

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi

Ole Waewer

Prof. Dr., Kopenhag University

Bu makaleye atıf için: Waewer, Ole, “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, *Ulusalrarası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18 (Yaz 2008), s. 151-178.

Bu makalenin tüm hakları Ulusalrarası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Ulusalrarası İlişkiler*'de yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Ulusalrarası İlişkiler Konseyi Derneği | Ulusalrarası İlişkiler Dergisi

Söğütözü Cad. No. 43, TOBB-ETÜ Binası, Oda No. 364, 06560 Söğütözü | ANKARA

Tel: (312) 2924108 | Faks: (312) 2924325 | Web: www.uidergisi.com | E- Posta: bilgi@uidergisi.com

Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi

Ole WÆVER*

ÖZET

Bu bölümde güvenliğin toplumsal sektörünün statüsü ve bu sektördeki eğilimler, güvenlikleştirme kuramı çerçevesinden ele alınmaktadır. İlk bölümde “toplum güvenliği” kavramı, tanımı ve geleneksel devlet güvenliğiyle ilişkisi tartışılmaktadır. Sonraki bölümde toplum güvenliğinin gündemini oluşturan temel meseleler ele alınmakta, toplumsal cinsiyet ve din, birbirleriyle bağlantılı konular olarak incelenmektedir. Belirtilen toplumsal cinsiyet ve din konuları, kendi başlarına ele alınabilirler veya toplum güvenliği kapsamında tartışılabilirler. Her halükarda bu konuların ayrıncı özelliklerine dikkat edilecektir. Bu konuların, “standart” toplum güvenliği mantığı altında bu ayrıncı özellikleri tam olarak anlaşılamamaktadır. Bölümde son olarak toplum sektöründeki eğilimler – Soğuk Savaş’ın bitmesinin ve 11 Eylül olaylarının etkileri ve ayrıca bu sektörün göreceli önemi ve başlıca dinamikleri ele alınmakta ve sonuç kısmıyla çalışma tamamlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Güvenlik, Güvenlikleştirme, Toplumsal Cinsiyet, Din, Küreselleşme

The Changing Agenda of Societal Security

ABSTRACT

This article presents the status and trends in the societal sector of security as seen through securitization theory. The first part discusses the concept of “societal security”, its definition, and relationship to traditional state security. The next parts present the main issues that make up the agenda of societal security, discuss gender and religion as closely related issues that could either merit a part each of their own or be discussed within the context of societal security, but with attention to their peculiar features that are not comprehended well by fully subsuming them under “standard” societal security logic. The study finally assesses trends in the societal sector – the effects of the end of the Cold War and of 9-11 respectively, as well as the prospects for both the relative importance of and the main dynamics within this sector before it offers some conclusions.

Keywords: Societal Security, Securitization, Gender, Religion, Globalization

* Ole WÆVER, Prof. Dr., Kopenhag Üniversitesi, Danimarka. E-posta: ow@ifs.ku.dk. Makalenin İngilizceden Türkçeye tercümesi Birgül Demirtaş Coşkun tarafından yapılmıştır. Orijinal metin için bkz. Brauch, Globalization and Environmental Challenges, s. 581-594.

Giriş

Güvenlik dinamiklerinin referans nesnelere (*referent object*) veya “sektör”den bağımsız olarak paylaştıkları bazı ortak özellikler mevcuttur. “Farklı güvenlik çeşitleri”, çoğu zaman birbirleriyle öyle bir etkileşime girer ki bir aktörün askeri güvenlik korkusu, bir başka devletin ekonomik güvenlik kaygısına yol açabilir. Bu da karşı önlemlere yol açarak farklı güvenlik “çeşitleri” arasında bir güvenlik ikileminin ortaya çıkmasına neden olur. Bahsedilen bu iki nedenden dolayı; ekonomik güvenliği, askeri güvenliği, siyasi güvenliği, çevre güvenliğini ve diğer tüm güvenlik türlerini bir arada çalışmak faydalı olacaktır. Ancak, örneğin, askeri tehdide karşı güvenlikle göçe karşı (tehdit olarak görüldüğü zaman) güvenlik arasında veya ekonomik güvenlikle çevre güvenliği arasında da önemli farklar bulunmaktadır. Bu nedenle sistematik olarak “sektörler”in (ekonomik, askeri v.s.) güvenliğine bakmak ve savunulan öznelere neler olduğunu, o sektörde esasen hangi aktörün faaliyet gösterdiğini ve aynı derecede önemli olan, bu sektördeki güvenlik ve güvensizlik dinamiklerini anlamak faydalı olacaktır. Böyle bir incelemeye örnek olarak, “kimlik” olarak ifade edilen güvenlik konularına bakılabilir – kültürün, topluluğun, ulusun ve (bazı sınırlamalarla) ayrıca toplumsal cinsiyet ve dinin varlığını devam ettirmesine ilişkin korkular, bir kişinin kendi kimliğine zarar verdiği düşünülen göç veya rakip kimliklerle ilgili korkular. Bu konular burada “toplum güvenliği” başlığı altında incelenmektedir. Bu çalışmada, bu tip güvenlik konularının temel özellikleri, sektörde yakın geçmişteki ve mevcut eğilimler olaylar, süreçler ve değişen kavramsallaştırmalar arasındaki karşılıklı ilişki analiz edilmektedir.¹

Bu makalede güvenliğin toplumsal sektörünün statüsü ve bu sektördeki eğilimler, Buzan’ın güvenlikleştirme kuramı çerçevesinden ele alınmaktadır.² İlk

¹ Bu çalışmanın çoğu bölümü, daha kısa olan Wæver, Buzan ve Wilde, *Politics of Security* çalışmasından oluşmaktadır. Lynne Rienner Publishers’dan izin alınmıştır. Referanslarla ilgili titiz çalışmalarından dolayı yazar, Simon Sylvest Wæver’e teşekkür etmektedir. Mevcut çalışmanın yukarıda anılan çalışmadan yeni olan kısımları, baş editörün ve adı bilinmeyen bir hakemin teşvikleri sonucu kaleme alınmıştır.

² Tanım: Güvenlikleştirme, söylemsel ve siyasi bir süreçtir. Bu süreçte, intersubjektif bir anlama kurgulanmaktadır. Böylece, bir siyasi topluluk içerisinde bir şeyin referans nesnesinin varlığını tehdit ettiği ve bu tehditle mücadele için acil ve istisnai önlemler alınması gerektiği ifade edilmektedir. Teorideki diğer önemli kavramlar “referans nesnesi” (tehdit edildiği düşünülen ve “yaşamak zorunda olduğu” iddia edilen şey, örneğin devlet, çevre veya liberal değerler), “güvenlikleştirilen aktör” (belli bir referans nesnesine yönelik varoluşsal tehdit olduğunu iddia eden– konuşma eylemi – ve böylece çoğunlukla aktör tarafından gerçekleştirilen olağanüstü önlemleri meşrulaştıran taraf) ve “kamuoymu”dur. (Konuşmanın başarılı olması, başka bir deyişle olağanüstü önlemlerin alınabilmesi için ik-

bölümde “toplum güvenliği” kavramı, tanımı ve geleneksel devlet güvenliğiyle ilişkisi tartışılmaktadır. Sonraki bölümde toplum güvenliğinin gündemini oluşturan temel meseleler ele alınmakta, toplumsal cinsiyet ve din, birbirleriyle bağlantılı konular olarak incelenmektedir. Belirtilen toplumsal cinsiyet ve din konuları, kendi başlarına ele alınabilirler veya toplum güvenliği kapsamında tartışılabilirler. Her halükarda bu konuların ayrıncı özelliklerine dikkat edilecektir. Bu konuların, “standart” toplum güvenliği mantığı altında bu ayrıncı özellikleri tam olarak anlaşılamamaktadır. Bölümde son olarak toplum sektöründeki eğilimler – Soğuk Savaş’ın bitmesinin ve 11 Eylül olaylarının etkileri ve ayrıca bu sektörün göreceli önemi ve başlıca dinamikleri ele alınmakta ve sonuç kısmıyla çalışma tamamlanmaktadır.

Toplumsal Güvenlik Kavramı

“Ulusal güvenlik” kavramı, tüm güvenlik alanı için anahtar kavramdır, ancak paradoksal biçimde güvenlik birimi olarak *ulus* çok az incelenmiştir. Siyasi, kurumsal birim – devlet – ve dolayısıyla siyasi ve askeri sektörler odak noktası olmuştur. Eğer ulusa odaklanılacak olursa, başka bir sektör daha resme dahil olmaktadır, o da toplumsal sektördür. Toplumsal güvenlik, siyasi güvenlikle yakından bağlantılıdır, ancak ondan farklıdır. Siyasi güvenlikle kastedilen; devletlerin örgütsel istikrarı, hükümet sistemleri ve hükümetlere ve devletlere meşruiyet kazandıran ideolojilerdir. Toplumsal güvenlik ise *bir kimliğin* algılanan bir tehdide karşı *savunulmasıdır*, ya da daha açık söylemek gerekirse, *bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması* olarak tanımlanmaktadır.

Devletin sınırlarıyla toplumun sınırları ancak çok nadir olarak birbiriyle uyumaktadır. Toplum güvenliğinin ciddiye alınması gerekliliğinin ilk nedeni budur. Ayrıca, sadece devlet güvenliğiyle sınırlanmak, devletsiz halkların ve

na edilmesi gerekenler). Teorinin temel düşüncesi şudur: “Güvenlik nedir?” sorusunu cevaplamak, analistlerin görevi değildir. Başka bir deyişle, güvenliğin anlamının çevreyi içerecek kadar genişletileceğine veya sadece askeri konularla sınırlandırılacağına karar verecek olan analistler değildir. En iyisi kişinin bunu açık, ampirik, siyasi ve tarihi bir soru olarak incelemesidir: Kim, hangi koşullarda ve nasıl güvenlikleştirme eylemini başarmaktadır? Ve elbette şu soru da sorulmalıdır: Bu güvenlikleştirmenin sonuçları nelerdir? Belli bir mesele, normal siyasi bir konudan; aciliyet, öncelik ve dramatik durum içeren “güvenlik konusu”na dönüştüğünde ona yönelik uygulanacak politika nasıl değişmektedir? Bu teorisinin kapsamlı olarak incelenmesi (Wæver et al. *Identity, Migration and the New Security Agenda*; Wæver, Buzan ve Wilde, *Politics of Security*) farklı güvenlik “sektörleri”ndeki belli güvenlik dinamiklerinin ve özelliklerinin incelenmesiyle gerçekleşmiştir. Bu sektörler şunlardır: ekonomik, çevresel, siyasi, askeri ve – bu bölümde olduğu gibi – toplumsal.

azınlıkların güvenlik endişelerini baskı altına almak ve yanlış anlamak anlamına gelmektedir. İkinci olarak, “aynı halklar”ın devleti ve toplumu bile iki farklı şeydir – ve güvenliğin referans nesnelere olduklarında, iki farklı mantık meydana getirmektedirler. Örneğin, “Sırp güvenliği”, nasıl tanımlandığına bağlı olarak farklı talepler oluşturabilir. Adıgeçen kavram, Sırp devletinin güvenliği olarak anlaşılabilir veya – daha geniş olarak – Sırp ulusu kavramını temsil edebilir veya farklı ülkelerde bulunan halkları ve bazen tarihsel bağlantıları ifade edebilir. Bir devletin coğrafi sınırlarıyla ulusun sınırlarının birbirine denk geldiği nadir durumlarda bile, ulus açısından güvenleştirmenin devlet güvenleştirmesinden farklı anlamları vardır çünkü farklı dil oyunlarının parçasıdır ve farklı talimatlar gerekebilir. Toplumsal güvenlik bağlamında kimliğe tehdit olarak ifade edilmişse; dil politikası, eğitim reformu veya kültürel çabalar anlamlıdır. Ancak tehdit, devlet egemenliği açısından değerlendirildiğinde, bu saçma gözükabilir. Üçüncü olarak, uluslara veya ulus benzeri topluluklara benzemeyen diğer kimliğe dayalı gruplar –çok kültürlü bir devlette yaşayan ırka dayalı azınlıklar ve yaşam stili açısından tanımlanan alt kültürler gibi– varlıklarını sürdürmelerine yönelik tehditler olduğunu iddia etmekte ve buna göre hareket etmektedir. Dördüncü olarak, kimlik grupları, başlangıçta başka şekilde oluşturulan güvenlik endişelerinin bir türevidir. Örneğin bu güvenlik endişeleri, kimliği savunmak için değil, dini savunmak için (bu konuyla ilgili daha fazla bilgi, bir sonraki alt başlıkta verilecektir) ortaya çıkabilir. Veyahut ekonomik aktörler, ekonomik güvenliğe dayalı olarak bir topluluk duygusu oluşturabilirler. Toplumsal güvenliğin bu dördüncü yolu, sektörün dışında başlamaktadır, ancak toplumsal güvenliğin dinamiğini kazanmaktadır. Üçüncüsü ise özünde toplumsaldır, ancak ulusa dayalı değildir. İlk ikisi, uluslarla ilgilidir, çünkü ya coğrafi olarak devlet haritasıyla çatışmaktadır veya toplumsal birimler, devletlere paralel olsalar da, toplumsal dinamiklerin farklı etkileri vardır.

Devlet sabit bir toprak parçasına ve resmi üyeliğe bağlıken, toplumsal entegrasyon daha değişken bir olaydır. Hem daha küçük hem de daha büyük ölçüde meydana gelebilmektedir ve bazen hatta mekan boyutunu tamamen aşmaktadır. Toplum kimlikle, toplulukların kendi kendilerini kavramsallaştırmasıyla ve bireylerin kendilerini bir topluluğun üyeleri olarak tanımlamalarıyla ilgilidir. Bu kimlikler, hükümetle bağlantılı siyasi kurumlardan farklıdır, ancak çoğu zaman onlarla da bir bağlantısı mevcuttur.

Güvenlik çalışmaları içinde toplumsal güvenliğin yükselişinin bilimsel nedenleri vardır. Kimliğe, kültüre ve inşacı kurama yönelik ile Soğuk Savaş sonrası dönemde etnik çatışmaların yoğunluk kazanması (özellikle Avrupa’da) bu du-

rumda etkilidir. Bahsedilen etnik çatışmaları analiz etmek için, güvenlik çalışmalarında ilgili kategoriler bulunamamıştır. Bu nedenle, uzman olmayan kişiler, konuyla ilgili analistlerin çalışmalar yapmasını beklemişlerdir.³ Eski Yugoslavya'daki savaşlar ve “etnik çatışmalar”ın eski Sovyet dünyasının çeşitli kısımlarına yayılması korkusu, bu kavramın “Kopenhag Okulu”⁴ tarafından incelenmesini ve analiz edilmesini gerekli kılmıştır ve diğer güvenlik teorileri içinde de benzer çabalar olmuştur.⁵

Toplumsal sektörde ana kavram kimliktir. Herhangi bir topluluk bir gelişmeyi veya potansiyel bir durumu, kendi varlığına yönelik bir tehdit olarak tanımlarsa toplumsal güvensizlik oluşmuş demektir. Kavramın *tanım*, uluslara göre yapılmamaktadır. Toplumsal güvenlik, tanım olarak, devletten bağımsız olarak kendi kendilerini yeniden üretebilen büyük ve kendi varlıklarını devam ettiren kimlik gruplarıdır. Bu grupların neler olduğu, ampirik açıdan zaman ve mekana göre değişmektedir. Bugünkü Avrupa’da⁶ bu gruplar çoğunlukla ulusaldır, ancak diğer bölgelerde dini veya ırksal gruplar da olabilir. Toplumsal güvenlik kavramı ayrıca “kimlik güvenliği” olarak da anlaşılabilir.

Toplumsal güvenlik, *sosyal* güvenlikle aynı şey değildir. Sosyal güvenlik bireylerle ilgilidir ve büyük ölçüde ekonomiktir. Toplumsal güvenlik ise kolektif yapılar ve onların kimlikleriyle ilgilidir. Bireyin yaşamının sosyal koşulları, kolektif kimlik süreçlerini etkilediğinde ampirik bağlantılar sıklıkla bulunmaktadır.⁷ *Toplumsal güvenlik* kavramı ise bireysel seviyeye ve ekonomik olaylara değil, kolektif kimlikler seviyesine ve “biz kimlikleri”ni savunmak için alınan önlemlere işaret etmektedir.

Bir kimliği “savunmak” çelişkili bir şeydir. Kimlikler sürekli değişmektedir ve süreçseldir, asla istikrarlı ve objektif değildirler. Ancak güvenlikleştirildiklerinde, verili (*given*), -başlangıçtan itibaren var olan ve derin olarak inşa edilmiş-

³ Yosef Lapid ve Friedrich Kratochwil (der.), *The Return of Culture and Identity in IR Theory*, Coulter CO, Lynne Rienner, 1996.

⁴ Wæver et al., *Identity, Migration and the New Security Agenda*.

⁵ Barry R. Posen, “The Security Dilemma and Ethnic Conflict”, *Survival*, Cilt 35, No 1, s. 27-47; Bill McSweeney, *Security, Identity and Interests: A Sociology of International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.

⁶ Bu kavram bu bölge için oluşturulmuştur; bkz. Wæver et al., *Identity, Migration and the New Security Agenda*.

⁷ Morten Kelstrup, “Globalisation and Societal Insecurity: the Securitisation of Terrorism and Competing Strategies for Global Governance”, Stefano Guzzini ve Dietrich Jung, *Contemporary Security Analysis and Copenhagen Peace Research*, Londra, Routledge, 2004, s. 106-116.

bir şeyi savunursunuz.⁸ Toplumsal güvenlik kavramının kimliklere sabit ve “bir şeymiş gibi” yaklaşması analitik bir hata değildir.⁹ Aktörlerin kimlikleri savunması, yani toplumsal güvenlik politikaları izlemesi - uygulamalarının (tehlikeli) bir özelliğidir.¹⁰ Benzer şekilde, hepimiz çoklu kimliklere sahibiz¹¹ ancak güvenleştirme durumunda tümü kapsayan kimlik inşası gerçekleşmektedir. “Ben kimim?” sorusu, duruma ve bağlama göre birkaç farklı şekilde cevaplanabilir: marangoz, baba, koca, “bu köy”den, FC Bayern Münih taraftarı, model tren hayranı, Bavyalı veya Alman; doğal olarak farklı durumlarda farklı cevaplar gelecektir. Toplu öldürmeleri ve diğer ırkçı eylemleri motive eden şeyin çoğu durumda ulusal kimlik olması; bir yandan son 200 yıldır siyasi otoritenin kaynağı olmasından, öte yandan ulus, kültür ve anlam arasındaki daha yakın zamanlara dayanan (romantik) bağlantıdan kaynaklanmaktadır. İlk bahsedilen unsur, ulusal kimliği diğer kimliklerden daha etkili hale getirmektedir, çünkü siyasi üst yapıların onun üzerine kurulacağı varsayılmaktadır. Bu durum diğer kimlikler için geçerli değildir. İkinci unsur ise bireysel kimlik için önemli olarak görülmektedir, çünkü kültür en nihayetinde ulusal bir şey olarak görülmektedir. Kültür, yorumladığımız ve anlamlandırdığımız kod sistemi olarak anlaşılmaktadır. Bu nedenle ulusal kimlik, diğer kimliklerin aksine, sadece içerik değil, aynı zamanda bağlamdır; sadece nesne değil, aynı zamanda (baskın olan kültür görüşüne göre) diğer her şeyin anlaşıldığı çerçevedir.¹² Bu nedenle, ulusal kimlik çok kolaylıkla güvenleştirilebilmektedir ve çatışma durumlarında diğer tüm kimlikleri içine alabilecek durumdadır.

⁸ Ole Wæver, *Concepts of Security*, Kopenhag, Siyaset Bilimi Bölümü, 1997; Ole Wæver, “Insécurité, Identité: une dialectique sans fin”, Anne-Marie Le Gloanec (der.), *Entre Union et Nations: L'état en Europe*, Paris, Presses de Sciences Po, s. 88-137; Barry Buzan ve Ole Wæver, “Slippery? Contradictory?, Sociologically Unstable? The Copenhagen School Replies”, *Review of International Studies*, Cilt 23, No 2, 1997, s. 143-152.

⁹ McSweeney, *Security, Identity and Interests*.

¹⁰ Metin içinde atıfta bulunulan kaynaklara ek olarak (En önemlileri Buzan, Wæver ve de Wilde'nin 1998 ve 2007 tarihli kitapları). Bu yayınlara ulaşmakta zorluk çekenler için yardımcı kaynaklar şu adreste bulunabilir: <http://polforsk.dk/download/securitytheory2006/homepage> (özellikle “Securitization: Taking Stock of a Research Programme” başlıklı makale). Bu nedenle toplumsal güvenlik kavramını veya teorisini somutlaştırma/maddeleştirme (*reification*) ile suçlamak hatalıdır –toplumsal güvenlik maddeleştirme konusunu *çalışmaktadır*. Bunu yapmak maddeleştirme ile ve onun doğallığıyla savaşmaya yardımcı olmaktadır. Herhangi bir şeyin nasıl işlev gördüğü gösterildiğinde, bu onun *özünde böyle olmadığını* göstermekte ve farklı davranma ihtimali savunulmaktadır. Bu nedenle “şey” yaklaşımı, teorik maddeleştirme değil, aksine soyutlama için önkoşuldur.

¹¹ Barry Buzan et al., *The European Security Order Recast: Scenarios for the Post-Cold War Era*, Londra, Pinter Publishers, 1990, s. 56-57 ve 220-223.

¹² Wæver et al., *Identity, Migration and the New Security*, s. 27-40.

Kimlik temel olarak bireysel seviyede bir kavramdır. Bazı araştırmacıların kolektif kimliğe (bu kimliğin savunmasına) dayalı bir yaklaşıma ihtiyatlı yaklaşımlarının nedenlerinden biri de budur. Ancak, bireysel ve kolektif kimlik arasındaki ilişkinin belirlenmesinde dikkatli ve kesin olmak önemlidir. Bazı eleştirilenler, kolektif kimliğe odaklanmayı – yine – somutlaştırma ve belki de en nihayetinde bireylerle ilgili olan bir şeyin mistik hale getirilmesi olarak görmektedirler. *İnsanların* neden kendi gruplarını kayırarak dünyayı kategorilere bölme ve özsaygıyı maksimize etme eğilimi olduğunu açıklamada sosyal psikoloji teorileri faydalı olabilir.¹³ Kimliği doğal bir şeymiş gibi düşünmenin ve onu adeta biyolojik bir ihtiyaç haline dönüştürmenin çok riskli olduğunu düşünsem de (buna karşın, “kimliğin” soyağacını incelemek mümkündür. O zaman “kimliğe” sahip bireyler ve topluluklar olduğu fikri sabit bir düşünce değildir. Bu düşünce 20. yüzyılda, özellikle Savaş sonrası dönemde vurgulanmıştır), bireysel seviyedeki argüman toplumsal güvenlik teorisine genel olarak faydalı bir katkıdır. Neden kimlik dinamiklerinin ilk aşamada etkili olduğuna bir çeşit destek ve açıklama sağlamaktadır. Ancak bu durum, ikinci bir adım atılarak, toplumsal güvenliğin spesifik durumlarının bireysel seviye dinamiklerine dayandırılması anlamına gelmemektedir. Örneğin milliyetçi hareketleri veya belli bir inancın veya grup kimliğinin savunulmasını, bireysel seviye süreçleriyle açıklamak indirgemeci olacaktır ve toplum seviyesinde ortaya çıkan özellikleri küçük görecektir. Biraz basitleştirecek olursak şunu söyleyebiliriz: Bireysel seviye dinamikleri, bir grubun kimlik politikasının bazı çeşitlerine neden yakın olduğuyla ilgili “niceliksel” boyutu açıklamaktadır. Ne kadar fazla sosyal yer değiştirme, statü değişikliği ve bireysel güvensizlik olursa, kimlik de o kadar siyasileştirilir veya güvenlikleştirilir. Ancak bu durum, ne tür kimlik politikasının, kimin adına ve dolayısıyla hangi yönde (sağ radikalleşme, sol radikalleşme, dini, milliyetçi, ayrılıkçı v.b.) uygulandığını açıklamamaktadır. Kimliğin ele alındığı *niteliksel* sorun ise sadece toplum seviyesindeki birbiriyle bağlantılı kolektif kategoriler analiz edilerek anlaşılabilir. Bu nedenle, sosyal psikolojik bir açıklama asla siyasi, söylemsel bir analizin yerine geçemez.

Bireyin önceliği ise şu manada doğrudur: Tüm kimlik analizlerinde kolektif varlık imajı ve bireylerin kolektif içinde bütünü oluşturan öğeler olduğu düşüncesinden kaçınılmalıdır. Asıl dinamikler, *bireyin içindeki kolektifte* bulunmaktadır. Siyaset seviyesindeki hareketlenmeler yüzünden kolektif kimlik siyasi açıdan

¹³ Tobias Theiler, “Social Security and Social Psychology”, *Review of International Studies*, Cilt 29, No 2, Nisan 2003, s. 249-268; Katarina Kinwall, “Globalization and Religious Nationalism: Self, Identity, and the Search for Ontological Security”, *Political Psychology*, Cilt 25, No 5, Ekim 2004, s. 741-767.

işin içine dahil olmaktadır. Bunun mümkün olmasının nedeni, bireylerin genellikle bireysel kimliği arzulanması ve kolektif kategorilerin bireysel seviyedeki soruları cevaplamaya yardımcı olmasıdır. Ben kimim? Bireysel seviyedeki bu soru, kolektif kategoriler yardımıyla, örneğin “bir Rus”, “bir Müslüman” veya “bir kadın” şeklinde, cevaplanabilir. Böylece, kolektif, bireyin içindedir ve kolektif kimlikler sadece bu seviyede işlevsel oldukları ölçüde gerçek ve etkilidirler – Tüm Rusları, Müslümanları veya kadınları “aynı” hale getiren bazı ayırd edici sosyal özelliklerin olduğu durumda, gerçek kolektif “kimlikler” olarak var olmazlar.

Toplumsal Güvenliğin Gündemi

Toplumsal güvenlik gündemi, farklı dönemlerde ve bölgelerde farklı aktörler tarafından belirlenmektedir. Toplumsal güvenliğe tehdit olarak görülen en yaygın konular şöyle özetlenebilir:

1. *Göç* – X halkı, Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi varolmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır. X kimliği, nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle (Çinlilerin Tibet’e, Rusların Letonya’ya göçü gibi) farklılaşmaktadır.

2. *Yatay rekabet* – Orada hâlâ X halkı yaşamaya devam etse de komşu kültür Y’nin öne çıkan kültürel ve dil açısından etkileri yüzünden yaşam şekilleri değişecektir (Örneğin Kanada’nın Amerikanlaşmaktan korkması gibi).

3. *Dikey rekabet* – İnsanlar kendilerini X olarak görmeyi bırakacaktır, çünkü ya bir entegrasyon projesi (örneğin Yugoslavya, AB) vardır veya ayrılıkçı-“bölgeselci” bir proje (Örneğin, Quebec, Katalon, Kürt) vardır. Bu projeler onları daha geniş veya daha dar kimliklere doğru çekmektedir. Bu projelerden biri merkezci, diğeri merkezkaç olsa da, her ikisi de dikey rekabet örnekleridir. Mücadele, dairelerin hangi genişlikte çizileceğinde –çünkü her zaman çok sayıda ortak merkezli kimlik daireleri olmaktadır– veya hangisine daha fazla önem verileceğinde yatmaktadır.

Dikey ve yatay rekabeti birbirinden ayırmak her zaman kolay değildir. Örneğin Letonya açısından bakıldığında, ulusüstü Sovyetler Birliği projesi, bir Rus yatay rekabeti olarak görülmektedir. Quebec’te Anglofon Kanada’dan gelen kültürel rekabet üzerine yatay olarak odaklanılabilir. Veyahut da kültürel etkinin siyasi taşıyıcıları vurgulandığında, tehdit daha dikey olarak görülebilir, örneğin birleştirici proje olarak Kanada, dikey tehdit olarak algılanabilir. Küreselleşme,

pek çok kişinin Batı veya ABD odaklı olarak gördüğü evrenselliği sunarak, yatay/dikey meselesini en keskin haliyle ortaya çıkarmaktadır.

4. Olası bir dördüncü konu veba, savaş, açlık, doğal felaket veya yok etme politikaları nedeniyle nüfusun azalmasıdır.

Nüfusun azalması, taşıyıcıları tehdit ederek kimliği tehdit etmektedir. Ancak, Holokaust veya etnik temizlik politikalarında olduğu gibi bir kimliği veya grubu yok etme arzusunun ortaya çıkardığı yok etme politikaları dışında nüfusun azalması, toplumsal güvenliğin kimlik mantığının bir parçası değildir. Veba, açlık veya savaş gibi kasıtlı olarak sivillerin öldürülmesinin amaçlanmadığı durumlarda, bir kimlik kategorisinin kolektif olarak varlığını devam ettirmesi tehdit altında olabilir, ancak bu muhtemelen temel odak noktası veya bireylerin ölümünü yorumlama yolu olmayacaktır. Bir kişi yaşamını kaybederken, ölüm ilk üç maddede olduğu gibi başka bir kimlikten algılanan rekabetle birlikte olmuyorsa, kimliğin kaybı esas objektif olmayacaktır. Çoğu insan, yok olmalarının kolektifin kimliğinin kaybolmasına yapacağı etkiden ziyade hayatlarını kaybetmekten daha fazla endişe etmektedir. Bunun istisnası, kolektif kimliğe etkisinden *dolayı* yaşamlarının tehdit edilmesi durumudur, çünkü bu durumda bir çeşit yok etme politikası uygulanmaktadır. Ironik bir şekilde, daha az dramatik olsa da – yani daha yavaş – nüfus yapısındaki olumsuz gelişmeler, büyük ihtimalle kolektif güvenlik sorunu olarak ortaya atılacaktır (çünkü bireylerin yaşamlarını sürdürmesi konusu burada gündeme gelmez) ve bu nedenle güvenleştirilmek için bir dış “saldırgan” a ihtiyaçları yoktur. Doğum oranlarında iki nedenden dolayı endişe edilebilir. İlk olarak, “rakipler”le kıyaslandığında daha düşük olabilir (geçen yüzyılın sonunda Fransa’nın durumu; bugünkü Japonya, Rusya ve Avrupa). Doğum oranları geçmişte askeri güvenlik sorunu olarak görülüyordu, bugün ise esas olarak ekonomik ve belki de siyasi güvenlik problemi olarak düşünülmemektedir. İkinci olarak, doğum oranları, sosyo-ekonomik istikrarı bozma tehdidi taşıyabilir ve de ya sosyal güvenlik planlarını devam ettirmede sıkıntılar yaratır (ekonomik güvenlik olarak güvenleştirilebilir) ya da daha fazla göç için baskı yaratır (sosyal güvenlik endişelerini artırır).¹⁴ İmparatorluk politikalarının, askeri sefer, kendi halkını belli bir bölgeye yerleştirme, bazı halkları göçe zorlama, öldürme ve kimlikleri rekabet ettirme gibi yöntemlerinin birleşimi yoluyla, örne-

¹⁴ Bkz. Wolfrang Lutz, “Differential Population Growth and Ageing as a Security Concern”, Hans Günter Brauch et al., *Facing Global Environmental Change: Environmental, Human, Energy, Food, Health and Water Security Concepts*, Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peacei Cilt 4, Berlin – Heidelberg - New York, Springer – Verlag, 2008.

ğin Pakistan'ın Belucistan, Çin'in Tibet'te ve Sincan'da (Singkiang), Endonezya'da Papua'da, Saddam'ın Irak'ının Kürdistan'ında, etnik dengeyi değiştirmeyi hedeflediğini tarih pek çok örnekle göstermektedir.

Bazı toplumsal güvenlik sorunlarında, dört meselenin oluşturduğu tehdidin hiçbiri olmayabilir. Dilin yavaşça ortadan kaybolmasıyla (dil ölümü konusu üzerinde daha fazla durulacaktır) ve/veya dışarıya göç gibi gelişmelerin bir araya gelmesinin etkisiyle bir topluluk yok olabilir. Eğer bu gelişme belli bir aktör veya sosyal sürece bağlanmıyorsa – x halkı, küreselleşme, neoliberal rekabet veya başka bir “tehdit – bu yok olma güvenlikleştirme olmadan gerçekleşebilir. Kimliğin verili bir şeymiş gibi kabul edilmemesi gerektiğinin ve normalde tehdit edilmemesinin ve savunulmamasının temel nedeni budur. Tehditlerin açık bir şekilde ifade edilmesiyle, bir kültürün yok olması veya değişmesi ihtimali arasında bağlantı bulunmaktadır.¹⁵ Kültürler ve kimlikler güvenlikleştirilmeden yok olabilir (ve güvenlikleştirme bir kimliğin oluşturulmasına ya da yeniden oluşturulmasına katkıda bulunabilir). Böylece, toplumsal güvenliğin temel çeşitleri, varoluşsal tehdit ve gerekli savunma olarak en kolayca ifade edilen konulardır ki bunlar da yukarıda bahsedilen dört konudur.

Kimliğe yönelik söz konusu dört çeşit tehdit, her ne kadar analitik açıdan birbirlerinden farklı olsalar da, pratikte kolaylıkla birleştirilebilir. Bu tehditler kasıtlı, programlı ve siyasi de olabilir; önceden planlanmayan ve yapısal da olabilir. Örneğin göç eski bir insan hikayesidir. İnsanlar ekonomik fırsattan, çevre baskısına ve dini özgürlüğe kadar uzanan nedenlerden dolayı yer değiştirme konusunda bireysel kararlar verebilmektedir. Ancak, insanlar ayrıca bir devletin nüfusu homojen hale getirmeye yönelik siyasi programının parçası olarak da yer değiştirebilirler. Örnek olarak, Tibet'in Çinileştirilmesi ile Orta Asya ve Baltık devletlerinin Ruslaştırılması verilebilir. Yatay rekabet, basitçe, bir yandan büyük, dinamik kültürlerle, öte yandan küçük, çağdışı kültürler arasındaki karşılıklı etkileşimin planlanmayan etkilerini yansıtabilir. Ancak işgal edilen düşmanların yeniden oluşturulmasında (örneğin Japonya'nın ve Almanya'nın Amerikanlaştırılması) ve çağdaş ticaret politikasında “kültürel engeller”in artan rolünde olduğu gibi kasıtlı da olabilir. Bahsedilen ticaret politikasına göre ülkeler, korumacılığı haklı çıkarmak için geleneklere başvurmaktadır ve ihracatçı böylece bu kültürel özelliklerin statüsünü zayıflatmaya çalışmaktadır. Japon-ABD ilişkilerinde çok belirgin bir şekilde gözlemlendiği gibi, ekonomik ve sosyal sektörlerin sınırında ilginç bir dinamik meydana gelmektedir. Burada Japonya'nın farklılığı ticari an-

¹⁵ Ole Wæver, *Concepts of Security*, Kopenhag, Siyaset Bilimi Bölümü, 1997, s. 328.

laşmazlıklarda argüman olarak kullanılmaktadır (sağlık gerekçesiyle pirinç ithalatına karşı çıkılması, farklı kar çeşidi nedeniyle emniyetle alakalı olarak kayak ithalatına karşı çıkılması vs.). Öte yandan, gerçekten adil ticaret gerçekleştirebilmek için nasıl düzenleme yapılmasını belirten ABD argümanları, neredeyse herkesin ABD sosyoekonomik ve kültürel modelini benimsemesini istemeye denk gelmektedir.¹⁶ Dikey rekabetse, muhtemelen spektrumun kasıtlı ucunda bulunabilir.

Demokratik veya emperyal olsun, devletle eşleşecek ortak bir kültür oluşturmaya çalışan entegrasyon projeleri, *kültürel yeneden üretim mekanizmaları*nın bir kısmını ya da hepsini kontrol etmeye çalışabilir (örneğin okullar, kiliseler, dil hakları). Baskının daha fazla olduğu durumlarda ise azınlıklar, kendi kültürlerini yeniden üretme yeteneğini kaybedebilirler, çünkü çoğunluk, kendi kültürünü kayırmak için eğitim, medya ve diğer sistemleri yapılandırmak amacıyla devleti kullanmaktadır. Bu nedenle, toplumsal güvenlik konularının bazı çeşitleriyle, bireylerin kalplerinde ve beyinlerinde mücadele edilmekteyken; diğerleri, kimliği etkileyen daha somut konular üzerinde mücadele olarak ifade edilmektedir. İlk durumda, tehdit dönüşmeyle ilgilidir – insanlar kendilerini başka bir şey olarak düşünmeye başlarlar. İkincisinde, siyasi kararlar kimliği etkilemektedir, örneğin bir kültürün yeniden üretilmesini engellemek için göç veya siyasi yapılar kullanılmaktadır. Sözkonusu kültür, yeniden üretim için gereken kurumları kontrol etmemektedir. Toplumsal güvenlik konuları her zaman en nihayetinde kimlikle ilgilidir; bazı durumlarda, toplumsal güvenlik mücadelesinin yapıldığı araç da kimliktir (yatay ve dikey rekabet). Diğer durumlarda ise bu araç kimlik değildir (göç, yeniden üretim altyapısı).

Toplum bu tip tehditlere karşı iki şekilde savunulabilir: Toplum tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerle veya tehdidi devletin gündemine getirerek konuyu siyasi (veya potansiyel olarak askeri) sektöre taşımaya çalışarak. Devlet seviyesinde göç tehdidiyle, örneğin yasa ve sınır kontrolüyle, mücadele edilebilir. Devletle bağlantılı yanıtlar oldukça yaygındır, ancak bu durumda toplumsal sektörü analiz etmek zordur, çünkü toplumsal sektör çoğunlukla siyasi sektörle yavaş yavaş iç içe geçmektedir. Özellikle, toplumsal kökenli çatışmaların çok önemli ve

¹⁶ Wolfgang Pape, "Opening the world to Omnilateralism", Avrupa Komisyonu İleri Çalışmalar Birimi, http://ec.europa.eu/comm/cdp/working-paper/opening_the_world.pdf, 1998; Richard E. Baldwin, "Regulatory Protectionism, Developing Nations, and a Two-Tier World Trade System", Susan M. Collins ve Dani Rodrik (der.), *Brookings Trade Forum*, Washington DC, The Brookings Institution, 2000, s. 237-293, http://muse.jhu.edu/demo/brookings_trade_forum/v2000/2000.1baldwin.pdf.

şiddetli olanlarının bazıları, etnik çatışmalar gibi, tanımları gereği diğer sektörlerde, önce siyasi sonra askeri, *sonuçlanmaktadır*.

Ancak bazı durumlarda, toplumlar adına verilen kararlar, kimlik tehdidi algılamalarıyla devlet dışı yollarla mücadele edilmektedir. Örneğin, yabancı bir etkiye (küreselleşme) artan ölçüde maruz kalmaya karşı şu yanıtlar verilebilir: kültürel çabaların arttırılması, ulusal kimliğin parçası olarak kültüre bencilce yoğunlaşma ve belki de ulusal dilin korunmasına ve sürdürülmesine daha fazla dikkat etmek. Devlet (veya devlet altı) politikaları çoğunlukla bunun bir parçasıyken, “kültürel kendini savunma” politikası da mücadeleyi sivil toplumdaki kültürel aktörlere ve medyadaki ve toplumdaki “kimliğimiz”le ilgili¹⁷ artan yansımaları bırakabilmektedir. Bu nedenle, yabancı bir kültüre karşı koruma aracı, ille de güç veya dışlama olmak zorunda değildir. Bu araç, devlet tarafından sağlanan destek sistemleriyle kısmen tanımlanan kültürel çabalardır. Toplum, devlet dışı kurumlarla ya da kültürel pratikle güvenlik politikası uygulayabilir.

Toplumsal tehditlerin toplum için mi yoksa mevcut devlet için mi bir görev olduğu veya devleti kazanmak ya da tekrar kazanmak argümanı mı olduğunun bölgesel dinamikler üzerinde kesin bir etkisi vardır. Bizim terminolojimizde bu seçim, hangi aktör üzerinde durulacağı ile toplumsal ve siyasi sektörler arasında yakın bağlar kurulup kurulmayacağı sorusu olarak görülebilir. Daha önceki Avrupa analizimizde gösterdiğimiz üzere bu iki sektör arasında sıkı bir bağlantı ve dolayısıyla devletin kimlik konuları üzerine yoğunlaşması Avrupa entegrasyonuna yönelik ciddi bir tehdit oluşturabilir. Öte yandan – belki de sezgilere karşıt olarak – toplumsal güvenlik açısından daha ayrı bir güvenikleştirme daha fazla entegrasyonla daha çok uyumlu olabilir – bu da karşılığında toplumun devletten giderek daha fazla farklılaşmasını teşvik etmektedir.¹⁸ Kültür ve siyaset birbirinden ne kadar ayrı görülürse, kültürel farklılıkların olduğu ortamda siyasi birlik oluşturmak o kadar kolay olur. Günümüzde, ulusal kültürel farklılıkların olduğu ortamda Avrupa siyasi entegrasyonunu gerçekleştirme vizyonu, kültürün ve kimliğin birbiriyle yakından bağlantılı olduğu ve Avrupa ile ulus devletlerarasındaki ilişkinin sıfır toplamı olma yaklaşığı düşüncesiyle rekabet etmektedir.

Kimliklerinin nasıl inşa edildiğiyle bağlantılı olarak, farklı toplumların farklı zayıf noktaları bulunmaktadır. Eğer bir kişinin kimliği farklı olmak, uzak olmak ve yalnız olmak üzerine kurulmuşsa, çok az sayıda yabancı gelmesi bile so-

¹⁷ “Danimarkalı olmak ne demektir?” vs. Wæver et al., *Identity, Migration and the New Security Agenda*, s. 70.

¹⁸ Wæver et al., *Identity, Migration and the New Security Agenda*, 4. bölüm; Wæver, “Insécurité, Identité: une dialectique sans fin”.

runlu olarak değerlendirilecektir (örneğin Finlandiya’da olduğu gibi). Ufak bir sayısal çoğunlukla bir devleti kontrol eden uluslar (Letonya, Makedonya gibi) veya çoğunluğu baskı altına alarak devleti kontrolleri altına alanlar (örneğin 1999’a kadar Kosova’daki Sırp), rakip nüfusun akın etmesine veya daha fazla doğurganlık oranına sahip olmasına (örneğin Letonya’daki Ruslar, Makedonya ve Kosova’daki Arnavutlar) karşı hassas olacaktırlar. Eğer bir ulusal kimlik belli kültürel alışkanlıklara bağlıysa, ABD-Batı emperyalizmi olan Coca-Cola ve McDonalds gibi homojenleştiren “küresel” kültür tehdit edici olacaktır (örneğin Butan, İran ve Suudi Arabistan). Eğer ulusal kimlik açısından dil merkezi önemdeyse, günümüzde İngilizce’nin küresel zaferi ve toplumlara giderek daha fazla oranda nüfuz etmesi sorunlu olacaktır (örneğin Fransa). Eğer bir devlet-ulus, farklı ulusal tarihleri olan ve bu tarihlerin harekete geçirilme potansiyelinin olduğu etnik grupların entegrasyonu üzerine inşa edilmişse, milliyetçilik ve kendi kaderini tayin düşüncesinin genel olarak yayılması yok edici olabilir (örneğin Sovyetler Birliği, Yugoslavya, Çekoslovakya, İngiltere, Hindistan, Nijerya, Güney Afrika). Eğer bir devlet-ulus, farklı grupların yeni bir gruba karıştığı erime potası ideolojisi üzerine kurulmuşsa, mevcut ulusal kimlik, ırksal ve kültürel farklılıkların ve karşılaştırılmaz özelliklerin (*incommensurability*) yeniden vurgulanmasına karşı hassas olacaktır (örneğin Amerika Birleşik Devletleri’ndeki çok kültürlülük).¹⁹ Eğer bir ulus sıkı bir şekilde devlete bağlıysa, ulus-üstü siyasi entegrasyon süreci karşısında daha hassas olacaktır (örneğin Danimarka, Fransa). Öte yandan, eğer bir ulusun devletten bağımsız hareket etme geleneği ve aynı zamanda çoklu siyasi katmanları varsa (örneğin Almanya), o zaman ulus-üstü siyasi entegrasyon sürecine karşı hassasiyeti o kadar fazla olmayacaktır. Amerikalılar gibi geleceğe mutlaka sahip olduklarını düşünen halklarla kıyaslandığında bazı ulusların –tipik tarzda küçük– varlıklarının devamıyla ilgili derin kurumsallaşmış kaygıları mevcuttur. Buna karşın, yine ABD gibi, bazı büyük devletler (veya oluşmakta olan Avrupa kimliği), nihai temelleri ve tam tanımları konusunda süregelen şüpheler nedeniyle zarar görebilir. Bu nedenle kendi kendilerini tanımlarken örneğin ben-öteki mekanizmalarını tekrar vurgulama ihtiyacı hissedebilirler.²⁰ Öte yandan daha küçük uluslar kökenlerini ve tanımlamaları

¹⁹ *Devlet-ulus* kavramı farklı yazarlar tarafından farklı şekilde kullanılmaktadır, ancak genel olarak devletler tarafından inşa edilen ulusları işaret etmektedir – devletin ulustan “önce” geldiği durumlar -. Bu durum, ulusun daha önce ortaya çıktığının varsayıldığı klasik ulus-devletler anlayışına karşıttır, bkz. Barry Buzan, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Hemel Hempstead, Harvester Wheatsheaf-Co. Boulder, Lynne Rienner, 1991, s. 73-74.

²⁰ David Campbell, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Manchester, Manchester University Press, 1992.

(*delineation*) daha çok verili olarak kabul etmektedir, ancak bu özellikleri devam ettirecek kapasitelerinden endişe duymaktadır. Bu durum da farklı (algılanan) hassasiyetler ve dolayısıyla farklı eğilimler nedeniyle farklı tehdit çeşitlerinin güvenleştirilmesine yol açmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet ve Din: Güçlü İkincil Dinamik Olarak Toplumsal Güvenlik

Verili sektör gruplarıyla oluşturulan bir yapı - örneğin “çerçeve kitap”ta²¹ ve bu kitapta²² olduğu gibi beş sektörden oluşan - yetersizdir. Dünyayı, beş ayrı, birbirini tamamlayan ve kapsamlı dinamiklere bölmek mümkün değildir. Bu beş sektörün bugün için en önemlileri olduğu, bu şekildeki bir ayrımın oldukça işe yaradığı ve her bir sektörün farklı dinamiklerinin olduğu gözleme dayanan bir izlenimdir. Fakat hâlâ ilave sektörler için adaylar mevcuttur. En iyi üç aday ise şöyle sıralanabilir: Toplumsal cinsiyet, din ve “İşlevsel güvenlik” (*functional security*) olarak tanımlanabilecek olan sektör²³ İşlevsel güvenlikten siyasi güvenlik kısmında bahsedilecektir.²⁴ Toplumsal güvenliğe özgü dinamiklerle tamamen açıklanamazlar da ilk ikisi bu bölümde ele alınacaktır. Hem toplumsal cinsiyetin hem de dinin hem kendine has özellikleri hem de temel endişeleri vardır. Bunlar prensipte ayrı bir sektör olarak tanımlanacak derecede orijinaldir.²⁵ Ancak, bunun yanında ikincil ve daha güçlü bir özellik olarak toplumsal sektör dinamikleri

²¹ Buzan et al., *Security. A New Framework*.

²² Ole Wæver, “The Changing Agenda of Societal Security”, Brauch et al., *Globalization and Environmental Challenges*, s. 581-594.

²³ Hayati toplumsal destek sistemleri ve altyapı Bengt Sundelius, “Disruptions – Functional security for the EU”, Antonio Missiroli (der.), *Disasters, Diseases, Disruptions: A new Drive for the EU*, Chaillot Paper No 83, Eylül 2005, s. 67-84; Arjen Boin et al., *Functional Security and Crisis Management Capacity in the European Union: Setting the Research Agenda*, draft report, 2. baskı, Leiden, University of Leiden, Şubat 2005.

²⁴ Wæver et al., *Politics of Security*, 7. bölüm.

²⁵ Toplumsal cinsiyet ve din için bkz. Kenneth M. Johansen, “Book Review of Buzan, Barry; Wæver, Ole; De Wilde, Jaap, 1998”, [http://knth.dk/pdf/Buzan%20et%20al%20Security%20\(Bookreview\)%20\(Kenneth%20M%20F8ller%20Johansen\).pdf](http://knth.dk/pdf/Buzan%20et%20al%20Security%20(Bookreview)%20(Kenneth%20M%20F8ller%20Johansen).pdf), 2000; Carsteb Laustsen ve Ole Wæver, “In Defence of Religion: Sacred Referent Objects for Securitization”, *Millenium. Journal of International Studies*, Cilt 29, No 3, Aralık 2000, s. 705-739; Kristian Sloth Petersen, *Sikkerhed i Sudan – Det stille folkemord*, Yüksek Lisans Tezi, Kopenhag Üniversitesi, 2003; Britt Broum Madsen ve Signe Saabye Ottesen, *A Place for Religion? A Discourse Analysis of the Hindu Nationalist Staging of the Sacred City of Ayodhya*, Yüksek lisans tezi, Kopenhag Üniversitesi Siyaset Bilimi Enstitüsü, 2003; Anders Kjølberg, *Nar Religionen Blir Truet: Arsaker til og konsekvenser av islamistiske grupers sikkerhetisering av religion*, Oslo, Forsvarets Forskninginstitutt, FFI-rapport, 2003; Mona Kanwal Sheikh, “Fear for Faith-Islamism, Security and Conflict Resolution”, Yüksek lisans tezi, Kopenhag Üniversitesi, Siyaset Bilimi Enstitüsü, 2005.

meydana getirmektedir. Bu nedenle bu öncül (proto)-sektörlerden mevcut çalışmada toplumsal başlığı altında bahsedilecektir. Bu bölümde, toplumsal olmayan dinamikleri kapsayan farklı dinamikleri açıklayacağız (yani kolektif kimliğe doğrudan atıfta bulunarak elde edilmeyen). “Tehditlerin ve hassasiyetlerin mantığı” altbaşlığında da bireysel kimlikle bağlantılı olarak dinamikleri üzerinde ayrıntılı olarak durulacaktır.

Din

Dini topluluklar, toplumsal güvenlik için referans nesnesi olabilirler, çünkü kendi kendini devam ettiren önemli biz-kimlikleri, topluluklar ve gruplardır. Değişen oranlarda da olsa dinlerin, resmi hale getirilmiş otorite ve kural-yapmayı da içeren kurumsal yapıları bile bulunmaktadır. Bu nedenle, dinler bazı açılardan devlet gibidir ve siyasi sektörle de ilgilidir. Ancak bu grupla ilgili özellikler üzerinde yoğunlaşmak, dinle ilgili dinsel olan yönü kaçırma riskini taşımaktadır. Bir din için güvenlik eylemi gerçekleştirildiğinde, tehdit, ilk etapta toplumun varlığını değil de, *inanç*ın varlığını tehlikeye sokuyormuş gibi sunulmaktadır.²⁶ Farklı olan şey, tehlikede olan şeyin, tehdit edildiği düşünülen şeyin ne olduğuyla ilgili temel sorudur. Bunun, tehditler ve karşı-eylemlerin mantığı, farklı eylemlerin rasyonalitesi ve dolayısıyla bu veya öteki güvenikleştirme eyleminin başarı şansı açısından sonuçları vardır.

Çarpıcı bir örnek, intihar bombacıları olgusudur. David C. Rapoport’un belirttiği gibi terör tarihinde dördüncü dalga olan, 1980’lerde başlayan dini dalga-

²⁶ Laustsen ve Wæver, “In Defence of Religion”. Genel olarak din kavramının laikleşen Protestanlık’tan ortaya çıkmasından dolayı, dini tanımlamak tartışmalı ve sorunlu bir şeydir. Bkz, Talal Asad, *Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam*, Baltimore, John Hopkins University Press, 1993; Talal Asad, *Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity*, Palo Alto, Stanford University Press, 2003. Pek çok toplumda din, farklı bir kategori olmamış, sosyal ve siyasi olaylarla iç içe geçmiştir. “Din”in kamu alanından çıkartıldığı ve öznel kişisel inanç meselesi olarak insanların kendisine bırakıldığı ortamda, ortaya çıkmakta olan modern devlet egemenlik iddiasında bulunmuş ve laik rasyonellik ve öznellik geliştirmiştir. “Din” kavramsallaştırmasının, genelde Batılı, Hıristiyan çerçeveden yapılması ve dünyanın diğer kısımlarındaki yorumlama ve isimlendirme pratiklerinin sorunlu bir şekilde “din” kavramıyla gerçekleştirilmesi, din tarihi ve sosyolojisinin yavaş yavaş farkına vardığı ve eleştirdiği bir şey olmuştur. Mevcut amaçlar açısından dinin özünü ve içyapısını kapsayan yoğun bir tanıma gerek yoktur. Güvenikleştirmeyi dinle ilgili olarak düşünmemizi sağlayan minimalist ve resmi bir tanım yeterli olacaktır. Bu şekilde düşünmemizin nedeni de dinin, insanın doğüstü varlık veya nesnelere iletişimini ve etkileşimini sağlayan düşünceler içerdiğini savunan kanıdır. Bunun nedeni şöyle açıklanabilir: Aktörler bu varsayımlarla ilgili pratikleri savunmaktadır veya doğüstü varlıklara dayanan din kavramsallaştırmasını savunan diğer halklarla mücadele etmektedir.

da, “‘intihar bombacılığı’ en çarpıcı ve öldürücü taktik yeniliktir”. İntihar bombası tekniği laik gruplar tarafından benimsense de – en göze çarpanı Tamil Kaplanları – dini grupların temel bir özelliğidir, ki bu da oldukça anlamlıdır. Eğer referans alınan şey bu dünya değil öbür dünyaysa intiharın araç-sonuç hesabına rasyonel olarak uyması daha kolaydır.²⁷

Büyüklük taslanmış gibi görünen bu ayırım (inancın savunması olarak dini güvenlikle dini topluluğun savunması arasındaki) hem teori hem de pratik açısından önemlidir. Bunun tek nedeni sözde “köktencilik” doğası değildir. Köktencilikle ilgili yapılan çalışmalar (tüm büyük dinlerde) bazı önemli ortak ve farklı özellikler keşfetmiştir.²⁸ Savunulan şey topluluk olarak topluluk değildir, inanca yönelik tehdittir. Dini topluluk kendisine bağlı olanlar açısından genelde büyüktür. Köktencilerin tipik endişesi, dinin niceliksel devamı veya bir kişinin kendisini Hristiyan veya Müslüman olarak ifade etme imkanı değildir. Bazı durumlarda din açıkça engellenmeye çalışılmakta ve bunun üzerine genellikle daha ilımlı bazı savunma önlemleri alınmaktadır. Köktencinin tipik endişesi, dinin *gerçek* versiyonunun (iddia edilen) topluluk üyeleri sulandırıldığıdır. Böylece topluluk mevcut haliyle varlığını sürdürmektedir, ancak yanlış yola sapmaktadır! Bu özellikle önemlidir, çünkü “köktencilik” büyük ölçüde güvenlik eylemidir. Tüm dinlerdeki köktencilik arasındaki şaşırtıcı benzerlik, köktencilik savunmalarının durumu saf gelenekselciliğin tanımlamayacağı kadar tehdit edici olarak tanımlamalarıdır – inanca yönelik saldırı o kadar ciddidir ki sadece dini karşı önlemler almak ihanet anlamına gelmektedir.²⁹ Savunma için en güçlü araçlar benimsenmek zorundadır. Bu sayede köktencilik, modernitenin ve iddia edilen gelenekselciliğin tipik bileşimi haline gelmektedir. Böylece, köktenci gruplar,

²⁷ Mia Bloom, *Dying to Kill: The Allure of Suicide Terror*, New York, Columbia University Press, 2005, s.98; Jon Elster, “Motivations and Beliefs in Suicide Missions”, Diego Gambetta (der.), *Making Sense of Suicide Missions*, Oxford, Oxford University Press, 2005, s. 242-247; Mohammed M. Hafez, *Manufacturing Human Bombs: The Making of Palestinian Suicide Bombers*, Washington DC, United States Institute of Peace Press, 2006.

²⁸ Martin E. Marty ve Scott R. Appleby, *Fundamentalisms Comprehended*, The Fundamentalism Project 5. Cilt, Chicago, University of Chicago Press, 1995; Martin Riesebrodt, *Pious Passion: The Emergence of Fundamentalism in the United States and Iran*, Berkeley- Londra, University of California Press, 1998; Mark Juergensmeyer, *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence*, Berkeley, University of California Press, 2000; Gabriel A. Almond et al., *Strong Religion: The Rise of Fundamentalisms Around the World*, Chicago, University of Chicago Press, 2003.

²⁹ Marty ve Appleby, *Fundamentalisms Comprehended*; Juergensmeyer, *Terror in the Mind of God*; Ole Wæver, “Religion, sikkerhedspolitik og universitet” [Religion, Security policy and university], Kopenhag Üniversitesi Senelik Ödül Töreni’nde konuşma, Kasım 2004, http://www.ku.dk/satsning/Religion/indhold/Nyheder/festtale_wole_vaever.PDF; Sheikh, “Fear for Faith-Islamism, Security and Conflict Resolution”.

çok sayıdaki yanlış yönlendirilmiş inançlılarla doğru versiyonu kurtarmak için gerçekleştirilmesi gereken dramatik eylem arasında ayrım yapmaktadır.³⁰ Sonuç olarak, güçlü bir *güvenlikleştirme* mantığı mevcuttur, ancak bu mantık topluluğa ve kimliğine dayanmamaktadır – inancı savunmaya dayanmaktadır. Ancak, gerçek bir çatışma başladığında, toplumsal (ve askeri) güvenlik meselelerine benzer dinamikler işlemeye başlamaktadır. Gruplar “biz” ve “onlar” perspektifine göre hareket edecektir, üyelerini düşmanlardan gelecek tehdide karşı koruyacaktır ve sosyal grubun uyumuyla ilgili endişe duyacaktır. Sadece bu unsuru vurgulamak, dinin işlevsel teorisinin farklı bir versiyonu anlamına gelmektedir. Dini pratik, sosyal grupların, inançlılar topluluğunun oluşmasını *içermektedir*. Ancak dinin dinsel olduğu durum bu değildir – bu bir etkidir, dinin özü değildir – ve *sadece* toplumsal güvenlik dinamiklerini çalışmak, dini topluluğa indirgeyecek ve doğaüstü öğeyi dışlayacaktır. Bu nedenle, dini güvenlik pratikleri toplumsaldır ve daha fazlası değildir.

“Diğer açığı” da ayırt etmek önemlidir – etnik çatışmalar dini çatışma olarak tanımlanmamalıdır. Dine daha fazla vurgu yapılması nedeniyle bazıları eski Yugoslavya’daki çatışmaları dini çatışma örneği olarak görebilmektedir. Hırvatların çoğunlukla Katolik, Sırp’ların Ortodoks, Boşnakların ve Kosova Arnavutlarının Müslüman olduğu doğrudur. Hırvatlar, Sırp’lar ve Boşnaklar arasında başka şekilde bir ayrım yapmak zor olduğundan – bazı devletler günümüzde farklı diller geliştirmeye çalışmaktadır (Sırpça-Hırvatça olarak bilinen dilin versiyonları) çatışmanın din yüzünden olduğunu söylemek çok caziptir. Ancak bu yanıltıcı olacaktır. İnsanlar şunu nadiren söylemiştir: Ölmek zorundasın çünkü yanlış inanca sahipsin veya daha belirgin bir şekilde, ölmek zorundasın, çünkü ben gerçek inancı savunmak veya yaymak istiyorum. Hayır, şöyle dediler: Ölmek zorundasın, çünkü sen bir Sırp/Hırvat/Boşnak’sın ve senin halkının ne yapmak istediğini biliyorum, çünkü siz daha önce de tarihte benim halkımı öldürdünüz - ve bu arada, senin bir Sırp/Hırvat/Boşnak olduğunu dini uygulamalarından anlayabilirim. Sonuç olarak, din burada kendi başına bir mesele olarak değil de *etnik işaretleyici* (“*ethnic marker*”) işlevini görmüştür.³¹ Bu örnek bizi mevcut bağlamda dini güvenlik endişelerini incelemeye doğru götürmektedir. Her durumda kişi düşünce deneyi yapabilir: Eğer bunu etnik çatışma olarak, kimlik grupları

³⁰ Marty ve Appleby, *Fundamentalisms Comprehended*; Almond et al., *Strong Religion: The Rise of Fundamentalisms*.

³¹ Bunun tam tersi bir yorum için bkz. Jack Goody, “Bitter Icons”, *New Left Review*, No 7, Ocak–Şubat 2001, s. 5–15. Kosova olayında, büyük ölçüde etnik olan bir çatışma, din için savaşmanın belirgin öğelerini barındırmıştır. Bkz., Ger Duizings, *Religion and the Politics of Identity in Kosovo*, Londra, Hurst & Company, 2000.

mantığıyla değerlendirirsek, çatışmayı tamamen açıklayabilir miyiz veya dışarıda bir şey kalmış olur mu?

Sonuç olarak, dinle bağlantılı ayrı bir dinamik vardır. Bu dinamik dini bir çeşit öncül-sektöre dönüştürmektedir. Din belki de ilave bir sektör için en güçlü adaydır, ancak çatışma durumlarında toplumsal dinamğin tipik dinamikleri (aşağıdaki bölümlere bkz.) harekete geçirilmektedir ve dini güvenlik neredeyse her zaman ve çoğunlukla *esas olarak* toplumsal güvenlik de olacaktır. Bu nedenle, bu bölümde dini toplumsal sektörün bir parçası olarak değerlendirmekteyiz. Çok sıkı bir şekilde kimlik kaynaklı olmayan dinamikleri de bu bölüme dahil ettiğimizi de belirtmeliyiz.

Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal kategori de olan, ama sadece toplumsal kategori olmayan öğelere diğer bir temel örnek olan toplumsal cinsiyetin, toplumsal sektörle farklı bir ilişkisi vardır. Dinin, farklı bir referans nesnesiyle (inanç) ilgili ayırıcı özellikleri olduğu, fakat aynı zamanda toplumsal mantık (bir sosyal topluluk olarak) izlediği bir ortamda, toplumsal cinsiyet daha karmaşık ve dolaylı yollardan toplumsal sektör dinamikleriyle birbirine karışmıştır.

Toplumsal cinsiyetin öneminin ilk çeşidi “normal” toplumsal güvenlik, yani sosyal grup, olmasından kaynaklanmaktadır. Toplumsal cinsiyetin toplumsal güvenlik olarak bu halde kaydedilebilmesi için, cinsiyet kavramlarıyla tanımlanan “biz”in savunulması için eyleme geçilmelidir. Bu yapılagelen bir şeydir, ancak bazı nedenlerden dolayı çok sık gerçekleşmemektedir. Bunun ilk nedeni, erkekle kadın arasındaki ilişki, her zaman sadece çatışmacı ve dışsal değildir. Sıradan ikili erkek/kadın koduyla düşünüldüğünde ilişkiyi hemen ölümcül tehdit olarak inşa etmek mantıklı değildir, çünkü cinsiyetlerle ilgili baskın anlayış onları karşılıklı bağımlı olarak tanımlamaktadır. “Erkekler”in ya fiziksel olarak “kadınlar”ı ya da sosyal olarak “kadın” kategorisini yok etmeye çalıştığı gibi bir anlayışla problemler tanımlanamamaktadır. Ancak geleneksel toplumsal cinsiyet anlayışının yerine daha nüanslı bir anlayışın geçtiği durumda güvenlikleştirme mümkün olmaktadır. Bu iki şekilde olmaktadır: ya cinselliğin diğer çeşitleri ilave edilmektedir – aşağıda göreceğimiz gibi – ki bu durumda homoseksüeller aşırı güvenlikleştirmenin merkezi olmaktadır³² veya “erkekler” ve “kadınlar” birbirle-

³² Güvenlik çalışmaları içinde toplumsal cinsiyet güvenliği kavramı bazen küçük çocuklar ve yaşlı insanlar gibi savunmasız gruplara özel önem verilerek genişletilmektedir. Bu grupların toplumsal cinsiyet kategorisine dahil edilmesinin nedeni, bu gruplara çoğunlukla kadınların eşlik etmesi ve onların bakmasıdır. Sosyal olarak ve yaşla tanımlanan konuları

riyle yarışan cinsiyet rolleriyle görülmektedir. Son durumda, tehdit edilen şey kadın olmak veya erkekliğin baskın olmayan çeşitleridir.³³

Toplumsal cinsiyetin standarda yakın toplumsal şekilde referans nesnesi olarak, örneğin tehdit edilen grup olarak, gösterildiği, birkaç örnek, her şeyden önce Brownmiller tarzı feminizmi içermektedir. Bu tip durumlarda, “erkekler”, “kadınlar” a az ya da çok kolektif tehdit olarak gösterilmektedir. Örneğin tecavüz “*tüm erkeklerin tüm kadınları* korku durumunda tuttuğu bilinçli bir yıldırma sürecidir”.³⁴ Diğer bir önemli örnek homoseksüellerdir, ki onların durumunda güvenlikleştirme çift yönlüdür. Homoseksüeller kendilerini tehdit altında hissediler – ve homoseksüeller/homoseksüellik bugün dünyadaki toplumların belki de çoğunluğunda topluma, namusa, inanca veya doğaya tehdit olarak gösterilmektedir.

Toplumsal cinsiyetin, bu doğrudan toplumsal güvenlik alanında kendi başına ancak nadiren sosyal bir grup olarak işlev gördüğünü fark etmek, toplumsal cinsiyetin toplumun önemli bir yapılandırması olduğunu ve güç ilişkilerini ve sosyal dinamikleri anlamak için önemli olduğunu yalanlamak demek değildir. Bir güvenlikleştirme analizinde ilk soru, hangi güvenlik eyleminin kimin namına veya adına yapıldığıdır.

Toplumsal cinsiyet, uluslararası ilişkilerde arabulucu rolünden dolayı, diğer topluluk kategorilerini inşa etme yolu olarak önemlidir. Bu, genel olarak uluslararası ilişkilerdeki en güçlü toplumsal güvenlik etkileri arasındadır. Ulus kavramsallaştırmalarının –hem genel hem de özel olarak– cinselleştirilmiş benzet-

toplumsal cinsiyete dahil etmek, biraz garip bir yöntemdir. Mevcut çalışmanın çerçevesinde toplumsal cinsiyet, bireyleri erkek, kadın veya bu kategorilerin arasında veya ötesinde üçüncü, dördüncü, beşinci kategori olarak sınıflandıran sosyal veya kültürel kategoriler olarak tanımlanmaktadır. Adet olduğu üzere, biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal cinsiyette belli bir toplumdaki sosyal roller ve kimlikler vurgulanmaktadır. Metin içerisinde klasik ikili erkek/kadın sınıflandırmasından bahsetmem, analitik çerçevenin sınırlandırılması anlamına gelmemektedir, sadece toplumun bu sınıflandırmayı güçlendirdiği durumları tartışmayı amaçlamaktadır. Güvenlikleştirme teorisinin söylemsel yaklaşımının özelliği, örneğin güvenlik, toplum, ulus, din ve toplumsal cinsiyet tanımlarının indirgemeci ve açık (bir anlamda resmi veya yapısal) olmasıdır, çünkü doğru terminolojiyi belirlemek teorisinin görevi değildir. Teorisinin görevi, farklı kavramsallaştırmalarla gerçekleştirilen siyaseti analiz etmektir. Bu nedenle, çerçeve bu değişimi incelemek için açık olacaktır. “Tanımlar” a gerek olmasının tek nedeni, hangi başlığın altına neyin “dosyalanacağını” bilmektir, her kavrama ek anlam ithal etmek ve tanımlara spesifik yorumlar veya bağlantılar eklemek değildir.

³³ Robert W. Connell, *Masculinities*, Berkeley, University of California Press, 1995.

³⁴ Suzan Brownmiller, *Against Our Will: Men, Women, and Rape*, New York, Simon & Schuster, 1975, s. 15.

meler ve ideallerden ne kadar derin etkilendiğiyle ilgili oldukça fazla çalışma vardır.³⁵ Bu durum sadece soyut “anavatan”, “anayurt” v.b. seviyesinde değil, fakat devlet sisteminin oluşturulmasında cinsiyetleştirilmiş öznellikleri ifade ederek daha somut şekilde de işlev görmektedir.³⁶ Askerlerin, korunacak masum sivillerin, diplomatların, diplomatların eşlerinin devlet adamlarının v.b. önemli rolleri, öyle gerçekleştirilir ki bu durum bireyler için aynı zamanda toplumsal cinsiyet üretiminin parçası olarak işlev görür. Bu nedenle, ulusa karşı bir tehdit gerçekleştiği zaman, bu durum erkekler ve kadınlar üzerinde farklı taleplere yol açmaktadır – örneğin büyük aileler için “kahraman anne” madalyaları ve barışçı erkekler için hoşgörünün azalması.

Güvenlikleştirmelerde toplumsal cinsiyetle ilgili güç ilişkileri tehlikededir, fakat bu başka şekillerde ifade edilmektedir. Ataerkillik tehdit ediliyorsa, savunma bu şekilde belirtilmeyecektir. Güvenlik eylemi çoğunlukla geleneği ve dini kullanacaktır.³⁷ Özellikle Orta Doğu’daki dini geleneksellik açık bir şekilde erkeklerin ayrıcalıklarını haklı çıkarmaya yardımcı olmaktadır. Bu durum ayrıca dinin artan siyasi mobilizasyonu için mantıklı bir açıklamadır. Batı değerlerinin küreselleşmesi, yerel ölçekte cinsiyetler arasındaki güç ve imtiyaz ilişkilerini bozma tehdidi taşımaktadır. Başka bir örnek, büyük bir tehdit olarak gösterilen homoseksüellerdir. Tehdit olarak gösterme sayesinde baskın erkeklik savunulmakta veya Diğerine karşı savunmayla erkeklik oluşturulmaktadır.³⁸ Burada da mesele, toplumsal cinsiyet güvenliği açısından açık bir şekilde sunulmamıştır. Tehdit edilen nedir? “Aile”! 2004’deki ABD seçimlerinde “eşcinsel evlilik” konusunun merkezde olması gibi, tehlikede olan şey toplumsal cinsiyetle ilgili olduğu halde, bu kimlik kategorileri veya din adına harekete geçilecektir. İddia edilen referans nesnelere ziyade genellikle tehditlerde daha fazla toplumsal cinsiyet söylemi bulunmaktadır (“eşcinsel evliliği aileyi tehdit etmektedir” ve “feminizm geleneksel yaşam stilimize saldırıda bulunmaktadır”).

Tehditleri *sınıf* açısından ifade etme potansiyeli, büyük ölçüde toplumsal cinsiyetle paraleldir. Tam ve ölümcül tehditleri ifade etmek zordur, çünkü sınıflar ilişkisel olarak tanımlanmıştır ve pek çok insanın görüşüne göre ortak bir operasyonun farklı, yarışan parçalarıdır. Bu nedenle, sınıf çoğunlukla yapısal bir önyargı ile ödülleri ve riskleri eşit olmayan bir biçimde dağıtan güç ilişkileri

³⁵ Nira Yuval-Davis, *Gender and Nation*, Londra, Sage Publications, 1997.

³⁶ Jean Bethke Elshtain, *Women and War*, New York, Basic Books, 1987; Cynthia Enloe, *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives*, Berkeley, University of California Press, 2000.

³⁷ Riesebröt, *Pious Passion*.

³⁸ Connell, *Masculinities*.

olarak düşünölmektedir. Komünistler, sınıfa göre harekete geçmeye çalışmış, fakat büyük ölçüde başarısız olmuştur. Günümüzde ortaya çıkmakta olan küresel ayırmda güvenlikleştirme için daha fazla potansiyel olabilir. Bu ayırmda iki taraf vardır. Bir yanda “sembolik analistler”in ulus ötesi kozmopolitan sınıfı, öte yanda yetenezsiz kesimler. Bu kesimler, bazı haklı nedenlerden dolayı kolektif olarak vazgeçilir olmaktan korkmakta ve artık milli (milliyetçi) dayanışmadan yoksundur. Sınıf meselesi, bir süre moda olmaktan çıktıktan sonra, küreselleşme koşulları altında güvenlikleştirme perspektifinden yeniden çalışmalıdır.

Değişimler ve Eğilimler

Toplumsal sektördeki referans nesnelere, büyük grupların öznelerine sadakatlerini ve bağlılıklarını sağlayarak “biz”in tehdit edildiği yönünde sosyal olarak güçlü bir argüman yaratabilmektedir. Toplumsal sektörde bu “biz” kimliği açısından tehdit ediliyor olarak görölmek zorundadır. Tarihsel açıdan bu tip referans nesnelere oldukça dardır. Çoğu kişi için bu nesnelere yerel veya aile temellidir: köy, bir klan, bir bölge (uluslararası değil yerel anlamda) veya bir şehir-devlet. Bazı dönemlerde bu nesnelere siyasi yapılara sıkıca bağlıydı (şehir devletleri, klanlar v.b.). Diğer dönemlerde ise siyasi sadakatler sosyal şekillerden farklı hareket etmiştir. Örneğin siyasi sadakatlerin krallara veya imparatorlara olduğu ve insanların “biz” sadakatlerinin esas olarak ailelerine ve dinlerine bağlı olduğu klasik imparatorluklarda bu durum geçerliydi.

Mevcut dünya sisteminde toplumsal sektördeki en önemli referans nesnelere kabileler, klanlar, uluslar (ve diğerlerinin azınlık dediği ulus benzeri etnik birimler ile diasporaların etrafındaki bitişik olmayan (*non-contiguous*) (etnik politika), medeniyetler, dinler ve ırktır.

Soğuk Savaş’ın bitmesi, etnik-ulusal güvenlik konularını genel güvenlik gündemine sokmuştur. Siyasi yapıların zayıflamasıyla toplumda bireysel güvensizliğin kombinasyonu, toplumsal/kimliksel açıdan güvenlikleştirmeyi kıyaslamalı olarak kolay hale getirmiştir. Bu durum basının ve diğerlerinin dünyayı etnik kategorilerle görmeye başladığı 1990’larda olmuştur. Örneğin, “Doğu Avrupa”daki çatışmalar (bu çatışmaların betimlenmesi), Batı Avrupa’daki Avrupa entegrasyonunda sorunlara yol açmıştır. 1990’ların sonuna doğru, kısmen aşikar feci siyasi etkilerinin ürünü olarak, etno-milliyetçilik, dünya siyasi hayal gücünde hegemonik gücünü yavaş yavaş kaybetmiştir.

Diğer faktörlerin yanı sıra 11 Eylül 2001’de ABD’ye düzenlenen terör saldırıları, yavaş yavaş olgunlaşan dini çatışma imajını ortaya çıkarmıştır. Bu durum,

yanlış şekilde, “dini savaş” (veya “medeniyetler çatışması”), yani din dine karşı olarak yorumlanmaktadır. Oysa ki din etrafındaki çoğu çatışmanın yapısı dini politikaya karşı laik devlettir.³⁹ Dinsel referans nesnelere, gelecek pek çok yıl boyunca da merkezi önemde kalabilir. Bu nesnelere, Irak ve Filistin’de olduğu gibi çoğunlukla etnik ve milli(yetçi) politikalarla iç içe geçmiştir.

İlk önce Soğuk Savaş’ın sona ermesinin, daha sonra da 11 Eylül 2001’in etkileri, göç açısından güçlü olmuştur. Burada, ekonomik ve toplumsal dinamikler kesişmektedir, çünkü kapitalist bağlamda mobilitenin genel olarak kolektif kazançları en yüksek seviyeye ulaştıracağı düşünülmektedir. Öte yandan mobilite, toplumsal güvenlik endişelerinin en somut ve duygusal olarak güçlü tetikleyicisidir. Christopher Rudolph bunu daha sistemli bir şekilde üç güvenlik boyutu açısından araştırmıştır: Jeopolitik çıkarlar, maddi üretim ve iç güvenlik. Bu etkileşimin kısmen karşı-sezgisel, fakat nihayetinde ikna edici öğelerinde dış tehdit durumunda açık göç politikaları eğilimi mevcuttur. Bu tip bir durumda jeopolitik bir tehdide karşı çıkmak için ekonomik maksimizasyona ihtiyaç vardır. Bayrağın etrafında toplanma dinamikleri iç farklılıklara olan vurguyu azaltmaktadır. Bu tez, Avrupa’da ve ABD’de Soğuk Savaş politikalarından Soğuk Savaş sonrası dönemin politikalarına doğru yapılan değişikliklerle teyit edilmiştir. 1990’larda göçe yönelik endişenin artmasının nedeni tamamen toplumsaldır, yani daha az avantajlı gruplar tarafından kimliğe tehdit olarak algılanması ve ekonomik endişelere yol açmasıdır. Bunlar çoğunlukla “alt”tan ve artan göç izlenimine karşı tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, politika değişikliklerinin ilk amacı sınırlar üzerinde “tekrar kontrol sağlandığı” imajını ortaya çıkarmak olmuştur. En azından belli bir miktarda açıklık için ekonomik (ve hatta güvenliğin maddi kaynakları) ihtiyaç devam ettiği için “devletlerin hassas *olmaları* değil ama hassas *görünmeleri* gerekmektedir”.⁴⁰ 1990’lardaki gerçek politika değişiklikleri büyük ölçüde bu yoruma uygundur – rakamlar fazla azaltılmamış, ancak çok sembolik davranılarak sert ve kontrollü bir görüntü oluşturulmuştur. Bu “gözden uzak, akıldan uzak” politika “1990’lar boyunca siyasi olarak başarılı olmuştur”, ancak bu yaklaşım “11 Eylül’den sonra sorgulanmıştır”.⁴¹ Göçün etkili ola-

³⁹ Mark Juergensmeyer, *The New Cold War? Religious Nationalism Confronts the secular State*, Berkeley, University of California Press, 1993; Ole Wæver, “World Conflict over Religion: Secularism as Flawed Solution”, Knud Erik Jørgensen ve Per Mouritsen (der.), *Constituting Communities – Political Solutions to Cultural Difference*, Londra, Palgrave, 2007.

⁴⁰ Christopher Rudolph, “Security and the Political Economy of International Migration”, *American Political Science Review*, Cilt 97, No 4, 2003, s. 613; Peter Andreas, *Border Games: Policing the U.S.-Mexico Divide*, Ithaca, Cornell University Press, 2000.

⁴¹ Rudolph, “Security and the Political Economy”, s. 615.

rak kontrol altına alınması, yeni bir güvenlik önlemi türü oluşturmuştur. Özellikle iç ve dış (veya toplumsal ve askeri) güvenlik birbirlerine farklı şekilde bağlanmıştır. Göçün görünürlüğünün azaltılması politikası, birdenbire görünürlük, şeffaflık ve gerçek kontrole ihtiyaç durulmasına yol açmıştır. Bu durumun olası etkisi, genel olarak izleme ve denetlemenin artmasıdır, ancak göçmenleri ve diğer tehlikeli öğeleri izleme ihtiyacı meşru hale gelmiştir.

Jef Huysmans ve Thomas Diez'in halen yürüttükleri bir araştırma projesinde 2001'den itibaren terörizmin etkisiyle, seçilen Avrupa ülkelerinde göçün güvenleleştirilmesiyle ilgili değişiklikler araştırılmaktadır. İlk sonuçlara göre⁴² İngiltere'de terör karşıtlığıyla yakından bağlantılı olarak göçün yeniden ifade edilmesi büyük ölçüde gelmiş ve geçmiş bir şeydir – 11 Eylül 2001'in hemen sonrasındaki dönemde zirveye tırmanmış, ancak hatta Temmuz 2005'te Londra'daki bombalı eylemlerden sonra eski seviyesine dönmemiştir.

Sadece 2001'deki kısa dönem boyunca (Anti-Terör, Suç ve Güvenlik Yasası kabul edildiği zaman) göç/terör bağlantısı güvenleleştirme kavramlarıyla ifade edilmiş ve olağanüstü ve istisnai önlemlere ihtiyaç duyulmuştur – bu tartışma genellikle güvenlelikle özgürlük arasında bir pazarlık konusu etrafında yürütülmüştür.⁴³ Bundan sonra, oluşturulan çerçeve daha az “istisna politikası”, daha çok “huzursuzluk politikası” olmuştur.⁴⁴ Bu politika daha teknokratiktir ve kimlik kartları gibi hükümet teknolojileri üzerinde durmaktadır. Göçmenlerle terör arasında kurulan dramatik bağlantılar genel olarak reddedilmekte ve bunlara karşı uyarıda bulunulmaktadır, fakat belli “tehlikeli” gruplara yönelik olarak amaçlanan hükümet uygulamaları ve teknolojileri kullanılmaya başlanmaktadır. Almanya'da, aksine, klasik toplumsal güvenlik hatlarıyla ilgili önceki söylemlerin –kimliğe tehdit olarak (ulusal kavramsallaştırmanın doğasından dolayı Almanya'da her zaman etkili olan)– terör ve demokratik olmayan uygulamalarla bağlantı kurularak göçmenlerden gelen yeni bir tür tehdide genişletilmesiyle göç konusu oldukça dramatik bir şekilde güvenleleştirilmiştir.⁴⁵ Almanya'nın durumunda istisnai politikalar, huzursuzluk politikalarına baskın çıkmakta ve

⁴² Thomas Diez, “Opening, Closing: Securitisation, The War on Terror and the Debate about Migration in Germany”, 47. ISA Konferansı konuşma metni, San Diego, 22–25 Mart 2006; Jef Huysmans ve Alessandro Buonfino, “Politics of Exception & Unease: Immigration, Asylum and Insecurity in Parliamentary Debates on Terrorism in the UK”, 47. ISA Konferansı konuşma metni, San Diego, 22–25 Mart, 2006.

⁴³ Huysmans ve Buonfino, “Politics of Exception & Unease”.

⁴⁴ Didier Bigo, “Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease”, *Alternatives*, No 27 (Özel Sayı), 2002, s. 63–92; Didier Bigo, *Policing Insecurity Today: Defence and Internal Security*, Londra, Palgrave Macmillan, 2006.

⁴⁵ Diez, “Opening, Closing”.

göçmenler güvenleştirilmektedir. 11 Eylül öncesi politikalarına uygun olarak⁴⁶ gerçek politikalar fazla değişmemektedir. Birleşik göç politikalarının tümüne bakıldığında politikaların sıkılaştırılması büyük ölçüde semboliktir. Başlıca değişiklikler, seçilmiş gruplarla ilişkili olarak gerçekleşmektedir. Göçmenlere yönelik sıkı politikalara ve hatta tümüyle reddetmeye veya kovmaya yol açabilecek, “olağanüstü hal” veya “olağanüstülük” mantığıyla uygun olarak olağanüstü önlemler için genel mantığı haklı çıkarmaktansa aslında terör üzerine yoğunlaşmak, artan denetlemeyi, biyometrik tanımlama ve belli hedef grupları için hakların ihlali haklı çıkarmaktadır. Bu durum, “olağanüstü önlemler” üzerine yazan yazarların, geliştirilen şeyin “normal olanın yanında hareket eden bir olağanüstü rejim” olduğuna karar vermelerine yol açmıştır.⁴⁷

Latin Amerikalıların ABD’ye akışında ve Batı Avrupa’da Kuzey Afrika, Orta Doğu ve eski Sovyet imparatorluğundan gelen göçle ilgili endişelerde görüldüğü gibi, göç en yoğun olarak bölge içi ve komşu bölge dinamikleri şeklinde görülmektedir. Ancak uzun mesafeli göç de mevcuttur ve genel eğilim olarak son yirmi yıldır artmaktadır.⁴⁸ Bazı göç eğilimleri, eski sömürgeci yapıları yansıtmaktadır, örneğin eski metropollere doğru kıtalararası göçte olduğu gibi (örneğin Güney Asya ve Karayipler’den İngiltere’ye, Kuzey Afrika’dan Fransa’ya, Endonezya’dan Hollanda’ya). Ancak uzun mesafeli göçün çoğu sadece ekonomik teşvik modellerine uygundur, örneğin Güney ve Güneydoğu Asya’nın Körfez’e, Latin Amerikalıların ve Çinlilerin ABD’ye göçü, ki buna siyasi mültecilerin artan akışı eklenmektedir. Dünyadaki mültecilerin çoğu, kendi ülkelerinde veya komşu ülkelerde bulunmaktadır. Avrupa’ya gelen mültecilerin sayısı 1990’lara kıyasla azalmıştır, ancak genel eğilim hâlâ uzun dönem dikkate alındığında yukarıya doğrudur.⁴⁹

⁴⁶ Andreas, *Border Games*.

⁴⁷ John Ferejohn, Pasquale Pasquino, “The law of exception: A typology of emergency powers”, *International Journal of Constitutional Law*, Cilt 2, No 2, Nisan 2004, s. 228; Alex Macleod, “Escaping the logic of the exception? Spain after March 11 2004”, 47. San Diego Uluslararası Çalışmalar Kurumu Konvansiyonu 22–25 Mart 2006; Christina Boswell, “Migration control in Europe after 9/11: Explaining the Absence of Securitization”, 11 Eylül Sonrası Göç Politikaları: Amerikan ve Avrupalı Yaklaşımlar Konferansı sunuş metni, UT Austin, 2–3 Mart 2006.

⁴⁸ Ulrike Schuerkens, “Transnational Migrations and Social Transformations: A Theoretical Perspective”, *Current Sociology*, Cilt 53, No 4, Haziran 2005, s. 535–553; Stephen Castels ve Mark Miller, *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, Londra, Palgrave–MacMillan, 2003.

⁴⁹ Castels ve Miller, *The Age of Migration*.

Burada şu soru ortaya çıkmaktadır: Toplumsal sektör ne ölçüde küresel, bölgesel veya yereldir? Nasıl ki askeri tehditler – diğer her şey eşit olmak kaydıyla – uzun mesafelerden ziyade kısa mesafelerde daha rahat faaliyet gösterebiliyorsa, toplumsal sektörün mekan boyutu da vardır. Uzun mesafeden ziyade kısa mesafeye göç etmek daha kolaydır. Ayrıca kültürel faktörler uzak yerlerdense komşulara seyahat etmeyi kolaylaştırmaktadır.”Biz”in kim olduğu konusundaki farklı görüşler genellikle bölgesel olacaktır. Aynı kişi hem Hindu hem Hintli veya Güney Asyalı veya Avrupalı, İngiliz ve İskoç olarak görülebilir. Ancak aynı kişinin hem İsveçli, hem Avustralyalı hem de Müslüman olması biraz zordur. Aynı anda Rus, Latin Amerikalı ve Budist olması ise pek mümkün değildir.

Bu nedenle bölgesel dinamikler güçlüdür, ancak bazı küreselleşme eğilimleri ve faktörleri de önemlidir. Bölgeler arası göçler ve bölgeler arası kültürel, dini ve medeniyetler arası rekabet önemlidir. Özellikle Batılılaşma olarak algılandığı durumlarda küreselleşme dünya çapında bir baskı oluşturmaktadır. Küreselleşmenin sonuçları, kültürel homojenleşme, kendisine karşı oluşan tepkiler ve karışık uyum sağlamalar ve melezleşmeler spektrumu arasında değişebilmektedir.⁵⁰ Küreselleşme ancak belli bir durum olarak güvenlikleştirmenin şekli olabilmektedir - bu durum, ya küreselleşme karşıtı eylemciler veya özellikle Latin Amerika'daki sol partiler tarafından küreselleşmeye *karşı* savunma olarak veya küreselleşmeyi savunma olarak ve özellikle kişinin kendi ülkesinin küreselleşme durumundaki rekabet kurallarına uyum sağlama yeteneği olarak gerçekleşebilmektedir. Bu durumda, eğer kişi “treni kaçırma riski”ni yeterince dramatik şekilde algılamaktaysa küreselleşme ve liberalleşme karşıtı güçleri, bir soruna ve hatta potansiyel olarak bir güvenlik meselesine dönüştürmektedir.⁵¹ Küreselleşme bağlamındaki bu güvenlikleştirme durumları, genellikle siyasi ve ekonomik sektör olgularıdır. Ancak toplumsal sektörde küreselleşme çoğunlukla temel bir sarsıcı güç olarak işlev görmektedir. Bazı durumlarda aktörler, küreselleşmeyi tehdit olarak görmektedir (bazı gelenekselci ve köktenci etno-kültürel veya dini hareketlerde olduğu gibi), ancak bu tehdidi tipik olarak “Amerikanlaşma” veya “Batılılaşma” (veya “çöküş”) olarak kavramsallaştıracaklardır. Toplumsal güven-

⁵⁰ Peter L. Berger, “Introduction: The Cultural Dynamics of Globalization”, Peter L. Berger ve Samuel P. Huntington (der.), *Many Globalizations: Cultural Diversity in the Contemporary World*, Oxford, Oxford University Press, 2002, s. 1–16; Peter L. Berger, “Pluralism, Protestantization and the voluntary principle”, “The New Religious Pluralism and Democracy [Yeni Dini Çoğulculuk ve Demokrasi] Konferansı için tartışma metni, 21–22 Nisan 2005, Georgetown University’s Initiative on Religion, Politics, and Peace, <http://irpp.georgetown.edu/conference.htm>.

⁵¹ Buzan ve Wæver, *Regions and Powers*, s. 322, 464.

lik endişelerini koşullandıran veya arttıran genel bir baskı olarak küreselleşmenin bazı etkileri mevcuttur, fakat belki de bu etkilerin en önemlisi Arjun Appadurai'nin *Küçük Rakamların Korkusu*'nda (*Fear of Small Numbers* - 2006) belirttiği etkidir: "Yüksek küreselleşme" döneminde "büyük ölçekli, kültürel etkilerin yol açtığı şiddet" in hakim olması, küreselleşmenin kültürel boyutunun bir sonucudur. Sosyal belirsizlik ve şüpheler artmakta, kategoriler birbirine karışmakta, akışlar sınırları birbirine geçirmekte ve homojen ulus-devletle ilgili baskın düşünce giderek daha fazla umutsuz olmaktadır. Şiddet, belirginlik yaratma işine yaramaktadır. Şiddetin nedeni ise herkesin küresel azınlığa dönüştüğü bir ortamda çoğunlukla kültürel arınma ümidi veya çoğunluk statüsünün hassasiyetiyle ilgili endişeler olmaktadır. Böylece küreselleşme, toplumsal güvenlik sektöründeki çatışmaların miktarını ve şeklini etkileyen önemli bir "gerçek dünya" olayıdır. Bilimsel disiplini ve güvenlik kavramsallaştırmalarını birkaç şekilde etkilemiştir (burada derinlemesine incelenemeyecek kadar kapsamlı⁵²). Belki de en önemli etkisi devlet-merkezli kavramsallaştırmaların artık her şeyi kapsar şekilde görülmemesidir. Homojen ve kapalı devletlerin tek aktör olarak görüldüğü bir dünyada, güvenlik çalışmalarının devlet güvenliği ve başlıca devletten devlete tehditler (en önemlisi askeri tehditler olmak üzere) üzerinde yoğunlaşması mantıklı gözükmemektedir. Ancak akışlar, sızıntılar ve pek çok çeşit birbiriyle kesişen aktörden dolayı eğer dünya bu kategorilere uymuyorsa, güvenlik çalışmaları diğer referans nesnelere ciddiye almaya başlamaktadır. Bu da diğer şeylerle birlikte "toplumsal güvenlik" e yol açmaktadır. Belki de kavramsal ve teorik etkileri bağlamında iki önemli "olay" olan Soğuk Savaş'ın sonu ve 11 Eylül'e üçüncü bir faktör olarak küreselleşme eklenmelidir.

Çalışmada cevabı aranan soru, bir yandan siyasi olaylarla uygulamalar, diğer yandan akademik kavramsallaştırmalar arasındaki etkileşimin nasıl olduğudur. Bu bağlamda 1990'larda genel olarak her iki alanda da "kimlik" kavramına ilginin arttığı söylenebilir. Bu paralellik ve genel olarak zamanın ruhu (*Zeitgeist*) gerçek dünya gelişmelerini "izleyerek" veya "yansıtarak" kolay bir sonuca ulaşmayı engellemektedir. Aynı derecede önemli olan bir başka şey ise söylemsel cesaretin ve sıklıkla "kimlik" in somutlaştırılmasının "kimlik modelleri" vasıtasıyla sosyal süreçlerin kanallılaşmasına yol açma olasılığıdır. Bu durum dünyada "kimlik" in etkilerini arttırmaktadır. "Kimlik" i somutlaştıran ve ona insan

⁵² "Risk" ve "risk toplumu"yla ilgili literatür, bilim insanlarının küreselleşmenin daha temelden güvenlik (sonrası) çalışmalarının kavramlarını belirlemesi için çabaladıkları yerlerden biridir. Küreselleşme ve 11 Eylül'den kaynaklanan yeni kavramsallaştırmalar oluşma aşamasında olabilir, ancak bunların güvenlik çalışmaları ve siyasi uygulama içinde nasıl bir statü elde edeceklerini söylemek için henüz çok erkendir.

gerçeğinin verilmiş ve basit bir alt tabakası (*substratum*) gibi davranan teorik yaklaşımlara (ki toplumsal güvenlik teorisi ve kavramı – yanlış bir şekilde – bunu yapmakla suçlanmaktadır) karşı dikkatli olunmasının önemli bir nedeni budur. Onun yerine, tehlike altında olduğu iddia edilen “kimlikler”in savunulması etrafında insanların nasıl organize *olduğu* ve değişen kimlik manzaralarının nesnelere ve köken açısından güvenikleştirme süreçlerinde nasıl algılandığı gözlenmelidir. İnsanların kolektif olduğu ve bunun önemli, hatta çok önemli olduğu düşüncesi 1990’larda daha güçlenmiştir. Örneğin 1970’lerde sosyo-ekonomik yorumlar veya 1960’larda kültürel devrimler önemliydi. 1990’larda “toplumsal güvenlik”in çalışılması – ve daha genel olarak çeşitli isimler altında kültür, kimlik ve etnisitenin güvenlik çalışmalarına dahil edilmesi, sonuç olarak aynı zamanda hem dünyada artan “kimlik yapımı”nı yorumlamak ve kullanmak arasında karmaşık bir dengeleme işi olarak çok dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır. Öte yandan toplumsal güvenlik bu sürecin bir parçasıdır. Benzer şekilde, 21. yüzyılın ilk 10 yılında “din”e dönüş konusu güvenlik çalışmalarına dikkatle eklenmelidir. Din, spesifik zaruri özellik ve sonuçlara sahip belirli, statik bir şey olarak somutlaştırılmamalı veya eleştirilmemelidir. Diğer yandan, güvenlik çalışmaları, kavramsal yapısını geliştirebilecek ölçüde esnek ve yenilikçi olmalıdır, bu sayede dinin çatışmaların nesnesi olarak artan rolüyle bağlantılı olarak referans nesnelerindeki, aktörlerdeki, dinamiklerdeki, süreçlerdeki ve çatışma modelindeki değişikliklere karşı hassas olacaktır.

Sonuç

Toplumsal güvenlik dinamikleri dünyanın her tarafında güçlüdür. Diğer şeylerin yanında bir kimliği “güvenli hale getirmek” amaçlı herhangi bir projenin niteliği gereği çelişkili yapısından kaynaklanan şiddetli çatışmaların kökeninde çoğunlukla bu dinamikler yatmaktadır. Kimlik, bir kişi savunmaya çalışırken kendi kendini yok eden siyasi projeleri başlatma eğiliminde olan imkansız bir insani arzudur. Güvensizlik genellikle artan ilgi ve endişenin nesnesi olarak kendi kendini yok edici hale gelmektedir. Bu nedenle, toplumsal güvenliği ele almanın siyasi gündemi –hatta diğer sektörlerden daha fazla– önleme ve önceden önleme ile kimlik gruplarını yönetme olmalıdır. Böylece panik tepkiler ortaya çıkmayacaktır, çünkü bir defa ortaya çıktılar mı bu güvenlik dinamiklerini yatıştırmak zordur.⁵³ Toplumsal sektörlerdeki normal politika, değişim ve karmaşıklık içermektedir ancak ne zaman güvenikleştirme gerçekleştirilirse kişi, donmuş ve

⁵³ Wæver, *Concepts of Security*, s. 306-346; Wæver, “Insécurité, Identité: une dialectique sans fin”.

istikrarlı olduğu iddia edilen bir kimliği savunmaktadır. Bir çatışmanın şiddetini düşürmenin tek yolu, onu değişe(bile)cek kadar istikrarlı hale getirmek için bazen en nihayetinde devam etmesi mümkün olmayan projeyi onaylamaktır.

Toplumsal güvenlik dinamiklerinin farklı şekilleri arasında baskın olan etnik-ulusal formattan dünyanın bazı yerlerinde dine karşı artan ilgiye doğru kısmı bir kayış olabilir. Bu durum, önemli teorik ve kavramsal zorluklara yol açmaktadır, çünkü din ancak kısmen bir “normal” toplumsal güvenlik nesnesidir, yani toplumun başka bir şeklidir. Din ayrıca inancı savunmak amacıyla güden (yani dikey olan, yatay olmayan sadakatler) farklı güvenlik eylemi çeşitleri de içermektedir.